

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

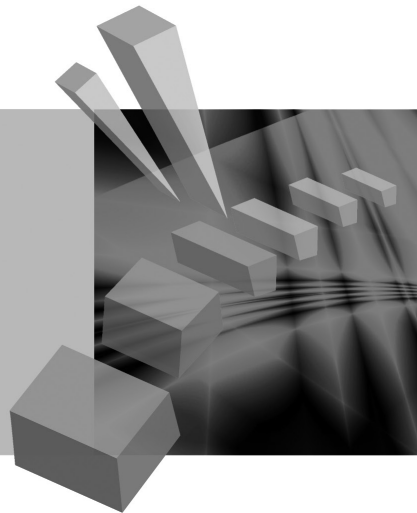
RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

279

Taksonomia 21

Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania

Redaktorzy naukowi

Krzysztof Jajuga

Marek Walesiak

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Tytuł dofinansowany ze środków Narodowego Banku Polskiego

oraz ze środków Sekcji Klasyfikacji i Analizy danych PTS

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192 (Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu)

ISSN 1505-9332 (Taksonomia)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Sabina Denkowska, Kamil Fijorek, Marcin Salamaga, Andrzej Sokolowski: Sejm VI kadencji – maszynka do głosowania	11
Barbara Pawelek, Adam Sagan: Zmienne ukryte w modelach ekonomicznych – respecyfikacja modelu Kleina I	19
Jan Paradysz: Nowe możliwości badania koniunktury na rynku pracy	29
Krzysztof Najman: Samouczące się sieci GNG w grupowaniu dynamicznym zbiorów o wysokim wymiarze	41
Kamila Migdał-Najman: Zastosowanie jednowymiarowej sieci SOM do wyboru cech zmiennych w grupowaniu dynamicznym	48
Aleksandra Matuszewska-Janica, Dorota Witkowska: Zróżnicowanie płac ze względu na płeć: zastosowanie drzew klasyfikacyjnych	58
Iwona Foryś, Ewa Putek-Szeląg: Przestrzenna klasyfikacja gmin ze względu na sprzedaż użytków gruntowych zbywanych przez ANR w województwie zachodniopomorskim	67
Joanna Banaś, Małgorzata Machowska-Szewczyk: Klasyfikacja internetowych rachunków bankowych z uwzględnieniem zmiennych symbolicznych.....	77
Marta Jaročka: Wpływ metody doboru cech diagnostycznych na wynik porządkowania liniowego na przykładzie rankingu polskich uczelni	85
Anna Zamojska: Badanie zgodności rankingów wyznaczonych według różnych wskaźników efektywności zarządzania portfelem na przykładzie funduszy inwestycyjnych.....	95
Dorota Rozmus: Porównanie dokładności taksonomicznej metody propagacji podobieństwa oraz zagregowanych algorytmów taksonomicznych opartych na idei metody <i>bagging</i>	106
Ewa Wędrowska: Wrażliwość miar dywergencji jako mierników niepodobieństwa struktur.....	115
Katarzyna Wójcik, Janusz Tuchowski: Wpływ automatycznego tłumaczenia na wyniki automatycznej identyfikacji charakteru opinii konsumenckich ...	124
Małgorzata Misztal: Ocena wpływu wybranych metod imputacji na wyniki klasyfikacji obiektów w modelach drzew klasyfikacyjnych.....	135
Anna Czapkiewicz, Beata Basiura: Badanie wpływu wyboru współczynnika zależności na grupowanie szeregów czasowych	146
Tomasz Szubert: Czynniki różnicujące poziom zadowolenia z życia oraz wartości życiowe osób sprawnych i niepełnosprawnych w świetle badań „Diagnozy społecznej”	154

Marcin Szymkowiak: Konstrukcja estymatorów kalibracyjnych wartości globalnej dla różnych funkcji odległości	164
Wojciech Roszka: Szacowanie łącznych charakterystyk cech nieobserwowanych łącznie	174
Justyna Brzezińska: Metody wizualizacji danych jakościowych w programie R	182
Agata Sielska: Regionalne zróżnicowanie potencjału konkurencyjnego polskich gospodarstw rolnych w województwach po akcesji do Unii Europejskiej	191
Mariusz Kubus: Liniowy model prawdopodobieństwa z regularyzacją jako metoda doboru zmiennych	201
Beata Basiura: Metoda Warda w zastosowaniu klasyfikacji województw Polski z różnymi miarami odległości	209
Katarzyna Wardzińska: Wykorzystanie metody obwiedni danych w procesie klasyfikacji przedsiębiorstw	217
Katarzyna Dębowska: Modelowanie upadłości przedsiębiorstw oparte na próbach niezbilansowanych	226
Danuta Tarka: Wpływ metody doboru cech diagnostycznych na wyniki klasyfikacji obiektów na przykładzie danych dotyczących ochrony środowiska ..	235
Artur Czech: Zastosowanie wybranych metod doboru zmiennych diagnostycznych w badaniach konsumpcji w ujęciu pośrednim	246
Beata Bal-Domańska: Ocena relacji zachodzących między inteligentnym rozwojem a spójnością ekonomiczną w wymiarze regionalnym z wykorzystaniem modeli panelowych	255
Mariola Chrzanowska: <i>Ordinary kriging</i> i <i>inverse distance weighting</i> jako metody szacowania cen nieruchomości na przykładzie warszawskiego rynku	264
Adam Depta: Zastosowanie analizy wariancji w badaniu jakości życia na podstawie kwestionariusza SF-36v2	272
Maciej Beręsewicz, Tomasz Klimanek: Wykorzystanie estymacji pośredniej uwzględniającej korelację przestrzenną w badaniach cen mieszkań	281
Karolina Paradysz: Benchmarkowa analiza estymacji dla małych obszarów na lokalnych rynkach pracy	291
Anna Gryko-Nikitin: Dobór parametrów w równoległych algorytmach genetycznych dla problemu plecakowego	301
Tomasz Ząbkowski, Piotr Jałowicki: Zastosowanie reguł asocjacyjnych do analizy danych ankietowych w wybranych obszarach logistyki przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego	311
Agnieszka Przedborska, Małgorzata Misztal: Zastosowanie metod statystyki wielowymiarowej do oceny wydolności stawów kolanowych u pacjentów z chorobą zwyrodnieniową leczonych operacyjnie	321
Dorota Perło: Rozwój zrównoważony w wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym – analiza przestrzenna	331

Ewa Putek-Szeląg, Urszula Gieraltowska, Analiza i diagnoza wielkości produkcji energii odnawialnej w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej..	342
--	-----

Summaries

Sabina Denkowska, Kamil Fijorek, Marcin Salamaga, Andrzej Sokolowski: VIth-term Sejm – a voting machine	18
Barbara Pawelek, Adam Sagan: Latent variables in econometric models – respecification of Klein I model	28
Jan Paradysz: New possibilities for studying the situation on the labour market	40
Krzysztof Najman: Self-learning neural network of GNG type in the dynamic clustering of high-dimensional data.....	47
Kamila Migdał-Najman: Applying the one-dimensional SOM network to select variables in dynamic clustering	57
Aleksandra Matuszewska-Janica, Dorota Witkowska: Gender wage gap: application of classification trees.....	66
Iwona Foryś, Ewa Putek-Szeląg: Spatial classification of communes by usable land traded by the APA in the Zachodniopomorskie voivodeship...	76
Joanna Banaś, Małgorzata Machowska-Szewczyk: Classification of Internet banking accounts including symbolic variables	84
Marta Jarocka: The impact of the method of the selection of diagnostic variables on the result of linear ordering on the example of ranking of universities in Poland.....	94
Anna Zamojska: Empirical analysis of the consistency of mutual fund ranking for different portfolio performance measures.....	105
Dorota Rozmus: Comparison of accuracy of affinity propagation clustering and cluster ensembles based on bagging idea.....	114
Ewa Wędrowska: Sensitivity of divergence measures as structure dissimilarity measurements	123
Katarzyna Wójcik, Janusz Tuchowski: Machine translation impact on the results of the sentiment analysis	134
Małgorzata Misztal: Assessment of the influence of selected imputation methods on the results of object classification using classification trees ...	145
Anna Czapkiewicz, Beata Basiura: Simulation study of the selection of coefficient depending on the clustering time series.....	153
Tomasz Szubert: Factors differentiating the level of satisfaction with life and the life's values of people with and without disabilities in the light of the "Social Diagnosis" survey	162
Marcin Szymkowiak: Construction of calibration estimators of totals for different distance measures	173

Wojciech Roszka: Joint characteristics' estimation of variables not jointly observed.....	181
Justyna Brzezińska: Visualizing categorical data in $\mathbf{R}$	190
Agata Sielska: Regional diversity of competitiveness potential of Polish farms after the accession to the European Union	200
Mariusz Kubus: Regularized linear probability model as a filter	208
Beata Basiura: The Ward method in the application for classification of Polish voivodeships with different distances.....	216
Katarzyna Wardzińska: Application of Data Envelopment Analysis in company classification process.....	225
Katarzyna Dębowska: Modeling corporate bankruptcy based on unbalanced samples	234
Danuta Tarka: Influence of the features selection method on the results of objects classification using environmental data.....	245
Artur Czech: Application of chosen methods for the selection of diagnostic variables in indirect consumption research.....	254
Beata Bal-Domańska: Assessment of relations occurring between smart growth and economic cohesion in regional dimension using panel models	263
Mariola Chrzanowska: Ordinary kriging and inverse distance weighting as methods of estimating prices based on Warsaw real estate market	271
Adam Depta: Application of analysis of variance in the study of the quality of life based on questionnaire SF-36v2	280
Maciej Beręsewicz, Tomasz Klimanek: Using indirect estimation with spatial autocorrelation in dwelling price surveys.....	290
Karolina Paradysz: Benchmark analysis of small area estimation on local labor markets	300
Anna Gryko-Nikitin: Selection of various parameters of parallel evolutionary algorithm for knapsack problems	310
Tomasz Ząbkowski, Piotr Jałowiecki: Application of association rules for the survey of data analysis in the selected areas of logistics in food processing companies	320
Agnieszka Przedborska, Małgorzata Misztal: Using multivariate statistical methods to assess the capacity of the knee joint among the patients treated surgically for osteoarthritis	330
Dorota Perło: Sustainable development in the economic, social and environmental dimensions – spatial analysis.....	341
Ewa Putek-Szeląg, Urszula Gieraltowska: Analysis and diagnosis of the volume of renewable energy production in Poland compared to EU countries	352

Katarzyna Dębowska

Politechnika Białostocka

MODELOWANIE UPADŁOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW OPARTE NA PRÓBACH NIEZBILANSOWANYCH

Streszczenie: Celem artykułu jest ocena dokładności wybranych metod w prognozowaniu upadłości przedsiębiorstw. Jako metody wielowymiarowej analizy statystycznej wykorzystane zostały: drzewa klasyfikacyjne oraz analiza dyskryminacyjna. Artykuł jest kontynuacją badań autorki nad modelami upadłości przedsiębiorstw, które dotyczyły prób zbilansowanych, czyli takich, gdzie proporcja pomiędzy bankrutami a niebankrutami wynosi 1:1. Tym razem wyniki prognozowania zostały oparte na próbach niezbilansowanych. W badaniu wykorzystano dane o przedsiębiorstwach zamieszczone w bazie Emerging Markets Information Service (EMIS). Każde przedsiębiorstwo zostało opisane za pomocą zmiennych diagnostycznych w postaci wskaźników finansowych.

Słowa kluczowe: upadłość przedsiębiorstw, drzewa klasyfikacyjne, analiza dyskryminacyjna.

1. Wstęp

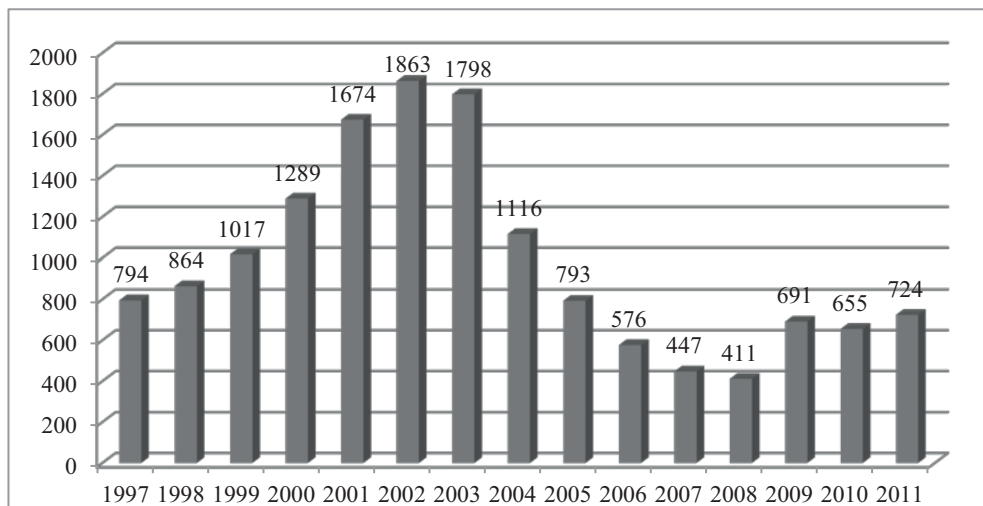
Zjawisko upadłości przedsiębiorstw, jego skala oraz skutki gospodarcze i społeczne skłaniają do wnikliwej analizy przyczyn i podejmowania z odpowiednim wyprzedzeniem działań zapobiegawczych. To, czy dane przedsiębiorstwo przetrwa na rynku, jest przedmiotem zainteresowania wielu podmiotów rynkowych, między innymi dostawców, kredytodawców oraz właścicieli. Ze względu na pracochłonność przy przeprowadzaniu pełnej analizy kondycji finansowej przedsiębiorstwa potrzebne są metody umożliwiające postawienie natychmiastowej i pewnej diagnozy dotyczącej sytuacji finansowej firmy, oparte na możliwie najmniejszej liczbie parametrów. Ta potrzeba przyczyniła się do powstania modeli prognozowania bankructwa.

Celem artykułu jest ocena dokładności wybranych metod w prognozowaniu upadłości przedsiębiorstw. Jako metody wielowymiarowej analizy statystycznej wykorzystane zostały: drzewa klasyfikacyjne oraz analiza dyskryminacyjna. Artykuł jest kontynuacją badań autorki nad modelami upadłości przedsiębiorstw, które dotyczyły prób zbilansowanych, czyli takich, gdzie proporcja pomiędzy bankrutami a niebankrutami wynosi 1:1 [Dębowska 2012]. Tym razem wyniki prognozowania zostały oparte na próbach niezbilansowanych.

W badaniu wykorzystano dane o przedsiębiorstwach reprezentujących różne sektory zamieszczone w bazie Emerging Markets Information Service (EMIS). Każde przedsiębiorstwo zostało opisane za pomocą zmiennych diagnostycznych w postaci wskaźników finansowych.

2. Zjawisko upadłości przedsiębiorstw w Polsce

Zjawisko upadłości przedsiębiorstw jest nieodłącznym elementem gospodarki rynkowej. Powstawanie nowych przedsiębiorstw i upadanie przedsiębiorstw źle funkcjonujących jest naturalnym przejawem dążenia do optymalnej alokacji zasobów produkcyjnych. Zjawisko upadłości w Polsce w latach 1997-2012 zilustrowano na rys. 1. Od roku 2002 liczba upadłości systematycznie spadała. Taka sytuacja miała miejsce do przedkryzysowego roku 2008, po którym odnotowano wzrost postanowień upadłościowych. Co prawda w roku 2010 można zaobserwować spadek liczby postanowień upadłościowych, ale w ostatnim roku z badanego okresu liczba ta znów wzrosła.

Rys. 1. Postanowienia upadłościowe w Polsce w latach 1997-2011

Źródło: Raport Coface nt. upadłości firm w Polsce w 2010 roku, Warszawa 2.01.2012.

Liczba upadłości w 2011 r. na obszarze całego kraju wykazuje zróżnicowanie (por. tab. 1). Największa liczba upadłości w województwach mazowieckim i śląskim odzwierciedla największą liczbę zarejestrowanych tam podmiotów gospodarczych. Nie obserwujemy jednak w tych województwach znaczącego wzrostu, bowiem w województwie mazowieckim liczba upadłych przedsiębiorstw w roku 2011 w porównaniu do roku poprzedniego wzrosła o 5,2%, zaś w śląskim spadła o 4,3%.

Zdecydowany wzrost widoczny jest natomiast w większości silniej gospodarczo rozwiniętych województw. Trzeba również odnotować, że choć w sumie w całej Polsce liczba upadłości w badanym okresie wzrosła o 10,4%, to w czterech województwach odnotowano spadek tego zjawiska.

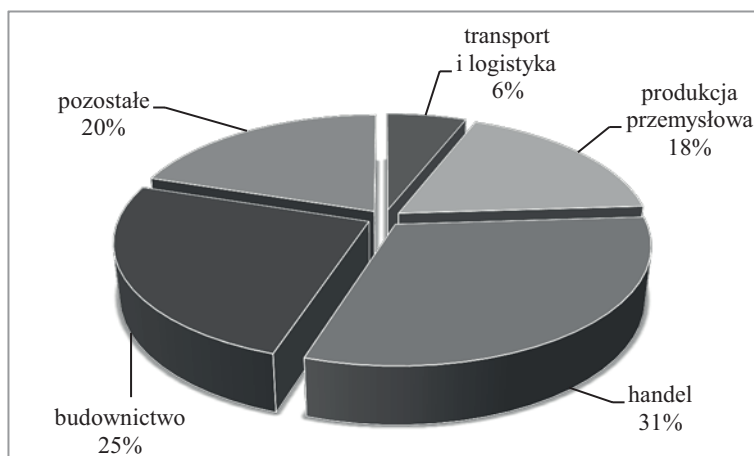
Tabela 1. Liczba upadłości w regionach

Województwo	Liczba upadłości		Wskaźnik dynamiki 2011/2010
	2010	2011	
Mazowieckie	134	141	105,2
Śląskie	93	89	95,7
Dolnośląskie	77	87	113,0
Zachodniopomorskie	58	70	120,7
Wielkopolskie	54	64	118,5
Małopolskie	52	64	123,1
Kujawsko-pomorskie	42	35	83,3
Łódzkie	26	35	134,6
Warmińsko-mazurskie	21	29	138,1
Podkarpackie	17	25	147,1
Pomorskie	23	23	100,0
Lubelskie	25	18	72,0
Opolskie	7	13	185,7
Świętokrzyskie	7	12	171,4
Lubuskie	11	9	81,8
Podlaskie	8	9	112,5
Razem	655	723	110,4

Źródło: *Raport Coface nt. upadłości firm w Polsce w 2011 roku*, Warszawa 2.01.2012.

Z raportu na temat upadłości firm w Polsce w 2011 r. wynika, że zjawisko to dotyka firmy z różnych branż, lecz wyraźnie najbardziej zagrożonym sektorem jest handel i budownictwo (rys. 2).

Jak podkreślają analitycy zajmujący się upadłością przedsiębiorstw, do głównych przyczyn bankructw polskich przedsiębiorstw należy zaliczyć zarówno brak kapitału, jak i brak wiedzy i umiejętności wśród kadry zarządzającej. Ponadto w wielu przypadkach polscy przedsiębiorcy nie przeprowadzają jakichkolwiek badań rynku oraz planów finansowych. Także pojęcie strategii oraz wizji przedsiębiorstwa jest dla nich często obce. Wśród czynników zewnętrznych decydujące znaczenie mają w naszych warunkach wysokie stopy procentowe oraz wzrost konkurencji, który w znacznym stopniu jest spowodowany wprowadzeniem na nasz rynek produktów zagranicznych.

Rys. 2. Struktura upadłości w Polsce w 2011 r. według sektorów

Źródło: *Raport Coface nt. upadłości firm w Polsce w 2011 roku*, Warszawa 2.01.2012.

3. O modelach prognozowania upadłości

Tematyka zagrożenia finansowego przedsiębiorstw w Polsce cieszy się dużym zainteresowaniem. Już w połowie lat 90. zanotowano kilka badań prowadzonych nad tym problemem (m.in. [Pogodzińska, Sojak 1995, s. 53-61; Gajdka, Stos 1996, s. 59-63; Hadasik 1998, s. 133-175]). Wśród autorów modeli upadłości, którzy ogłosili swoje prace po roku 1990, można wymienić: A. Hołdę [2001], K. Michaluka [2001, s. 111-127], M. Gruszczyńskiego [2003], E. Mączyńską i M. Zawadzkiego [2003, s. 343-357] i wielu innych.

Wielu naukowców w swoich opracowaniach w celu oszacowania modeli stosowało próbę zbilansowaną (liczba bankrótów była taka sama jak liczba niebankrótów). Wyjątek stanowiła część modeli oszacowanych przez D. Hadasik oraz kilka modeli zbudowanych przez T. Korolę i K. Michalukę, które to zostały wyznaczone na podstawie próby niezbilansowanej. W tych badaniach nie udowodniono jednak wyższości modeli zbudowanych na podstawie próby niezbilansowanej w porównaniu do modeli zaprojektowanych przy wykorzystaniu próby zbilansowanej [Prusak 2005, s. 174].

Większość modeli została wyznaczona na podstawie informacji pochodzących ze sprawozdań finansowych sporządzonych za okres roku poprzedzającego rok, w którym zakwalifikowano jednostkę jako upadłą. W literaturze można również znaleźć inne koncepcje, np. D. Wędzki do zbudowania modelu wykorzystywał sprawozdania finansowe za okres sprzed dwóch lat poprzedzających rok, w którym uznano firmę za upadłą [Wędzki 2004, s. 477-485].

W polskich modelach pozwalających prognozować zagrożenie finansowe przedsiębiorstw funkcje predyktorów najczęściej pełnią mierniki finansowe, tzn. wskaźniki płynności, rentowności, sprawności, struktury kapitałowo-majątkowej, obsługi zadłużenia. Techniki stosowane przez autorów modeli to najczęściej: analiza wskaźnikowa, wielowymiarowa analiza dyskryminacyjna, modele logitowe lub probitowe, sztuczne sieci neuronowe, systemy dynamiczne. Do oceny dokładności modeli służą metody, do których zaliczamy: macierz klasyfikacji przedsiębiorstw, iloraz szans, ujęcie graficzne za pomocą krzywej koncentracji CAP lub ROC, wskaźnik dokładności Giniego [Prusak 2005, s. 67].

4. Wyniki badań własnych

Celem przeprowadzonych badań była ocena dokładności wybranych metod wielowymiarowej analizy statystycznej w prognozowaniu upadłości przedsiębiorstw. Porównywanymi metodami były drzewa klasyfikacyjne oraz liniowa analiza dyskryminacyjna. Ocena dokładności wybranych metod przeprowadzono za pomocą macierzy klasyfikacji przedsiębiorstw.

Do prób badawczych zakwalifikowano polskie przedsiębiorstwa reprezentujące różne sektory, wśród których znaleźli się zarówno bankruci, jak i niebankruci, przy czym proporcja między jednymi a drugimi nie wyniosła 1:1. Próby przedsiębiorstw losowano z bazy składającej się ze 120 przedsiębiorstw, w tym 60 z ogłoszoną w 2011 r. upadłością. Proporcje bankrutów do niebankrutów były różne w odpowiednich próbach (tab. 2).

Tabela 2. Proporcje bankrutów i niebankrutów w próbach

Numer próby	Liczba bankrutów	Liczba niebankrutów	Liczba ogółem
1	60	10	70
2	50	20	70
3	40	30	70
4	30	40	70
5	20	50	70
6	10	60	70

Źródło: opracowanie własne.

Każde przedsiębiorstwo zostało opisane za pomocą zmiennych diagnostycznych w postaci wskaźników finansowych zaczerpniętych ze sprawozdań finansowych dotyczących roku 2010. Wyznaczono 14 wskaźników finansowych wszechstronnie opisujących sytuację finansową firm pod względem, płynności, rentowności, zadłużenia oraz sprawności. W trakcie przeprowadzania analiz dokonano obliczeń podstawowych statystyk dotyczących zmiennych diagnostycznych w grupie bankrutów i niebankrutów. Widoczne były znaczne różnice w poziomach miar w obu grupach.

Cały zbiór mierników, stanowiący zestaw potencjalnych zmiennych diagnostycznych, zweryfikowano ze względu na ich wartość informacyjną. W tym celu sprawdzono zdolność dyskryminacyjną zmiennych, a następnie za pomocą metody parametrycznej Helwiga sprawdzono pojemność informacyjną zmiennych. W celu wyeliminowania powielania się informacji ze zbioru wielkości kryterialnych wykluczono te, które były silnie skorelowane z innymi zmiennymi. Za progową wartość współczynnika korelacji przyjęto 0,7. W rezultacie w zbiorze zmiennych diagnostycznych pozostało dziewięć wskaźników finansowych: wskaźnik płynności bieżącej, wskaźnik zadłużenia aktywów, wskaźnik rentowności brutto, wskaźnik rentowności kapitałów własnych, wskaźnik rentowności aktywów, wskaźnik rotacji należności, wskaźnik rotacji aktywów stałych, wskaźnik rotacji aktywów, wskaźnik poziomu kosztów operacyjnych. Do zbioru zmiennych diagnostycznych nie zostały zakwalifikowane: wskaźnik płynności szybki, wskaźnik natychmiastowej wymagalności, wskaźnik zadłużenia kapitału własnego, wskaźnik zadłużenia długoterminowego, wskaźnik rentowności netto.

Szczegółowe porównanie wyników klasyfikacji dwiema metodami przedstawiono za pomocą macierzy kwalifikacji (por. tab. 3).

Tabela 3. Macierz kwalifikacji przedsiębiorstw dla poszczególnych metod klasyfikacji

Próba 1(60:10)			
Metoda drzew klasyfikacyjnych			
Wyszczególnienie		Stan rzeczywisty	
		Bankrut	Niebankrut
Prognoza	Bankrut	59	2
	Niebankrut	1	8
Wielowymiarowa analiza dyskryminacyjna			
Wyszczególnienie		Stan rzeczywisty	
		Bankrut	Niebankrut
Prognoza	Bankrut	60	6
	Niebankrut	0	4
Próba 2 (50:20)			
Metoda drzew klasyfikacyjnych			
Wyszczególnienie		Stan rzeczywisty	
		Bankrut	Niebankrut
Prognoza	Bankrut	45	0
	Niebankrut	5	20
Wielowymiarowa analiza dyskryminacyjna			
Wyszczególnienie		Stan rzeczywisty	
		Bankrut	Niebankrut
Prognoza	Bankrut	48	9
	Niebankrut	2	11

Tabela 3, cd.

Regresja logitowa			
Wyszczególnienie		Stan rzeczywisty	
		Bankrut	Niebankrut
Prognoza	Bankrut	47	8
	Niebankrut	3	12
Próba 3 (40:30)			
Metoda drzew klasyfikacyjnych			
Wyszczególnienie		Stan rzeczywisty	
		Bankrut	Niebankrut
Prognoza	Bankrut	36	0
	Niebankrut	4	30
Wielowymiarowa analiza dyskryminacyjna			
Wyszczególnienie		Stan rzeczywisty	
		Bankrut	Niebankrut
Prognoza	Bankrut	38	11
	Niebankrut	2	19
Próba 4 (30:40)			
Metoda drzew klasyfikacyjnych			
Wyszczególnienie		Stan rzeczywisty	
		Bankrut	Niebankrut
Prognoza	Bankrut	29	1
	Niebankrut	1	39
Wielowymiarowa analiza dyskryminacyjna			
Wyszczególnienie		Stan rzeczywisty	
		Bankrut	Niebankrut
Prognoza	Bankrut	22	9
	Niebankrut	8	31
Próba 5 (20:50)			
Metoda drzew klasyfikacyjnych			
Wyszczególnienie		Stan rzeczywisty	
		Bankrut	Niebankrut
Prognoza	Bankrut	19	2
	Niebankrut	1	48
Wielowymiarowa analiza dyskryminacyjna			
Wyszczególnienie		Stan rzeczywisty	
		Bankrut	Niebankrut
Prognoza	Bankrut	5	1
	Niebankrut	15	49

Próba 6 (10:60)			
Metoda drzew klasyfikacyjnych			
Wyszczególnienie		Stan rzeczywisty	
		Bankrut	Niebankrut
Prognoza	Bankrut	0	0
	Niebankrut	10	60
Wielowymiarowa analiza dyskryminacyjna			
Wyszczególnienie		Stan rzeczywisty	
		Bankrut	Niebankrut
Prognoza	Bankrut	0	1
	Niebankrut	10	59

Źródło: opracowanie własne.

Dokonując podsumowania kwalifikacji, jednoznacznie należy stwierdzić, iż dla każdej próby wykorzystanie drzew klasyfikacyjnych dało lepsze rezultaty. Drzewa klasyfikacyjne najlepszą skuteczność w klasyfikacji wykazały przy próbie składającej się z 30 przedsiębiorstw upadłych i 40 przedsiębiorstw nieupadłych. Natomiast analiza dyskryminacyjna dała najlepsze rezultaty przy próbie 60 przedsiębiorstw upadłych i 10 przedsiębiorstw nieupadłych. Szczegółowe zestawienie kwalifikacji zaprezentowano w tab. 4.

Tabela 4. Zestawienie klasyfikacji

Miara	Numer próby	Drzewa klasyfikacyjne	Analiza dyskryminacyjna
Procent wszystkich przedsiębiorstw prawidłowo sklasyfikowany	Próba 1 (60:10)	95,7%	91,4%
	Próba 2 (50:20)	92,9%	84,3%
	Próba 3 (40:30)	94,3%	81,4%
	Próba 4 (30:40)	97,1%	75,7%
	Próba 5 (20:50)	95,7%	77,1%
	Próba 6 (10:60)	85,7%	84,3%

Źródło: opracowanie własne.

5. Podsumowanie

Dokonana klasyfikacja przedsiębiorstw do dwóch grup (bankrutów i niebankrutów) za pomocą drzew klasyfikacyjnych oraz analizy dyskryminacyjnej na podstawie prób niezbilansowanych wskazuje, iż drzewa klasyfikacyjne charakteryzują się wyższą dokładnością przewidywania bankructwa niż analiza dyskryminacyjna. Jedno-

cześnie nie można zauważyć wyraźnej zależności pomiędzy proporcjami w próbie bankrutów i niebankrutów a wynikami klasyfikacji. Należałoby rozszerzyć badania o dodatkowe symulacje tak, aby powiększyć liczbę losowanych prób.

Literatura

- Gajdka J., Stos D., *Wykorzystanie analizy dyskryminacyjnej w ocenie kondycji finansowej przedsiębiorstw*, [w:] *Restrukturyzacja w procesie przekształceń i rozwoju przedsiębiorstw*, red. Boro-wiecki R., Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 1996.
- Gruszyński M., *Modele mikroekonometrii w analizie i prognozowaniu zagrożenia finansowego przed-siębiorstw*, Zeszyty Polskiej Akademii Nauki, nr 34, Warszawa, luty 2003.
- Hołda A., *Prognozowanie bankructwa jednostki w warunkach gospodarki polskiej z wykorzystaniem funkcji dyskryminacyjnej ZH*, „Rachunkowość”, nr 5, 2001.
- Dębowska K., *Modelowanie upadłości przedsiębiorstw przy wykorzystaniu metod dyskryminacji i re-gresji*, [w:] *Taksonomia 19, Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowanie*, red. K. Jajuga, M. Walesiak, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2012.
- Hadasik D., *Upadłość przedsiębiorstw w Polsce i metody jej prognozowania*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Zeszyt 153, Poznań 1998.
- Mączyńska E., Zawadzki M., *W poszukiwaniu strategicznych przewag konkurencyjnych*, L. Czarnota i M. Moszkowicz red., Politechnika Częstochowska, Częstochowa 2003.
- Michałuk K., *Wyniki badań nad metodami przewidywania zagrożenia upadłością w warunkach pol-skich*, „Firma i Rynek”, nr 1/2, 2001.
- Pogodzińska M., Sojak S., *Wykorzystanie analizy dyskryminacyjnej w przewidywaniu bankructwa przedsiębiorstw*, [w:] *AUNC, Ekonomia XXV, Zeszyt 299*, Toruń 1995.
- Prusak B., *Nowoczesne metody prognozowania zagrożenia finansowego przedsiębiorstw*, Difin, Warszawa 2005.
- Raport Coface nt. upadłości firm w Polsce w 2011 roku*, Warszawa 2.01.2012.
- Wędzki D., *Logitowy model upadłości dla gospodarki polskiej – wnioski z badań*, [w:] *Czas na pie-niądz. Zarządzanie finansami. Finansowanie przedsiębiorstw w UE*, t. I, red. D. Zarzecki, Wy-dawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2004.

MODELING CORPORATE BANKRUPTCY BASED ON UNBALANCED SAMPLES

Summary: The aim of this article is to assess the efficiency of selected methods of multivariate statistical analysis in predicting bankruptcy of enterprises. The results of the classification of methods: classification trees and discriminate analysis, were compared. This article is a continuation of the author's research on models of corporate bankruptcy, which involved sample balanced, i.e. those where the ratio between the bankrupt and no-bankrupt is 1:1. Forecasting results was that time based on unbalanced samples. Each company was described by means of diagnostic variables used as financial ratios. Analysis' data were collected on the basis of information located in the database of Emerging Markets Information Service (EMIS).

Keywords: bankrupt businesses, classification trees, discriminate analysis.